

Leerplicht Nijmegen 2023-2024

Jaarverslag Leerplicht, team Leerrecht en Doorstroompunt

Inleiding

In dit jaarverslag van team Leerrecht en Doorstroompunt treft u een overzicht van de cijfers over schoolverzuim, thuiszitters en afgegeven vrijstellingen in schooljaar 2023-2024 van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969.

In de schooljaren 2019-2020 en 2020-2021 was het door de coronapandemie niet mogelijk om het hele jaar door verzuimmeldingen te doen vanwege de verplichte sluiting van de scholen. Ook in 2021-2022 hebben de scholen nog met aanpassingen vanwege corona te maken gehad, maar moest verzuim het hele schooljaar volgens de wettelijke regels gemeld worden. Het is daarom moeilijk om verschillende schooljaren te vergelijken en conclusies te trekken uit het aantal absolute en relatieve verzuimmeldingen. We kiezen er in dit jaarverslag dan ook voor om vanaf schooljaar 2022-2023 schooljaren met elkaar te vergelijken. Waar mogelijk proberen we trends te verklaren.

Team Leerrecht en Doorstroompunt is actief betrokken bij jongeren waarbij de schoolgang (mogelijk) stagneert. Onze aanpak van verzuim bestaat uit een brede samenwerking met scholen en onze netwerkpartners, een goed gesprek met een jongere en/of ouder(s)/verzorger(s), door een noodzakelijk duwtje in de rug te geven en waar nodig handhavend optreden. Zo streven we te allen tijde naar het recht op onderwijs voor iedereen.

Scholen zijn wettelijk verplicht om verzuim te melden als jongeren zonder geldige reden niet op school komen. Dit varieert van een paar keer te laat komen of beginnend spijbelgedrag tot volledige schoolweigering of thuiszitten als gevolg van het ontbreken van een passend onderwijs en/of zorgaanbod. De meldcriteria in de leerplichtwet zijn zodanig opgesteld dat afweging of een inhoudelijke interpretatie niet nodig is. Door melding bij de leerplichtambtenaar op basis van deze objectieve criteria, wordt mogelijke schijn van willekeur weggenomen. Het traject dat volgt ná melding bij team Leerrecht en Doorstroompunt, zal altijd bestaan uit maatwerk waarbij er contact is met de school.

De Nijmeegse leerplichtambtenaar heeft zich de afgelopen jaren meer en meer ontwikkeld tot een actieve deelnemer in de onderwijs- en (jeugd)hulpverleningsketen. Hierbij wordt zoveel mogelijk gericht op preventie. De leerplichtambtenaar wordt betrokken bij casuïstiek en is gesprekspartner van scholen. De leerplichtambtenaar ondersteunt en adviseert de school om het verzuim een halt toe te roepen of dit te voorkomen. De preventieve inbreng van de leerplichtambtenaar kan bestaan uit advies geven, meedenken over oplossingen, toetsen of wet- en regelgeving wordt gevolgd of een bemiddelende rol spelen tussen ouder(s)/verzorger(s) en school. Dit om bijvoorbeeld te voorkomen dat een jongere door ouder(s)/verzorger(s) wordt thuisgehouden, gaat verzuimen of wordt geschorst door de school. Door middel van een goede aansluiting op en verbinding tussen gemeente, onderwijs en de sociale infrastructuur in de stad/regio willen we dit samen met onze maatschappelijke partners voor elkaar krijgen.

Algemene cijfers

Leerplichtig en kwalificatieplichtig

Alle jongeren tussen 5 en 16 jaar die in Nederland wonen zijn leerplichtig. Team Leerrecht en Doorstroompunt is verantwoordelijk voor de jongeren tussen deze leeftijd die in de gemeente Nijmegen wonen. Op peildatum 01-01-2023 staan er 17.718 jongeren tussen de 5 en 16 jaar in de gemeente Nijmegen ingeschreven. Jongeren tussen 16 en 18 jaar die geen startkwalificatie hebben zijn kwalificatieplichtig. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger). Per peildatum 01-01-2023 stonden er 2.950 kwalificatieplichtige jongeren zonder startkwalificatie in de gemeente Nijmegen ingeschreven. In het schooljaar 2023-2024 hebben 384 jongeren een startkwalificatie behaald.

Meldingen bij leerplicht

Scholen zijn wettelijk verplicht om meer dan 16 uur verzuim of te laat komen gedurende een periode van 4 achtereenvolgende lesweken te melden bij het verzuimloket van DUO. Deze verzuimmeldingen komen bij team Leerrecht en Doorstroompunt binnen. Alle meldingen worden in behandeling genomen.

De meldingen zijn onder te verdelen in:

- Absoluut verzuim: er is sprake van absoluut verzuim als een leerplichtige jongere, zonder een vrijstelling van inschrijving, niet op een school of instelling ingeschreven staat.
- Relatief verzuim: de leerplichtige jongere staat op een school of instelling ingeschreven, maar verzuimt zonder geldige reden les- of praktijktijd.
- Vrijstelling van geregeld schoolbezoek: de jongere is (tijdelijk) om gewichtige redenen vrijgesteld van de verplichting de school of de instelling geregeld te bezoeken.
- Vrijstelling van inschrijving: de jongere is vanwege bepaalde omstandigheden vrijgesteld van de verplichting om zich in te schrijven bij een school of instelling.
- Zorg en preventie: jongeren die vragen hebben die geen betrekking hebben op verzuim of vrijstellingen, krijgen soms wel ondersteuning vanuit leerplicht. Eerder had dit werkproces de naam “zorg en bemiddeling”.

Opgestarte werkprocessen	2022-2023	2023-2024
Absoluut verzuim	624	457
Relatief verzuim	1.166	1.387
Vrijstelling van geregeld schoolbezoek	25	16
Vrijstelling van inschrijving	99	119
Informatie en advies	0	36
Zorg en preventie	0	100
Zorg en bemiddeling	67	0
Totaal	1.981	2.115

Tabel 1. Aantal werkprocessen per schooljaar onderverdeeld naar verzuimsoort

Het aantal vrijstellingen is gestegen. Het vermoeden is dat tijdens de ‘corona schooljaren’ vrijstellingen ook minder noodzakelijk waren. Jongeren hoefden deels geen onderwijs te volgen of deden dit online. Jongeren voor wie onderwijs volgen op locatie lastig was, bleek deze vorm van onderwijs passender te zijn. Nu deze jongeren al langere tijd weer op de reguliere manier naar school gaan, wordt er vaker een vrijstelling aangevraagd.

Vrijstellingen

Vrijstelling op grond van artikel 5

In sommige gevallen worden jongeren (tijdelijk) vrijgesteld van de leerplicht. Artikel 5 van de Leerplichtwet 1969 kent drie gronden voor vrijstelling van de leerplicht als het gaat om de verplichting tot inschrijving bij een school:

- 5 lid a. jongere is op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt om tot een school of een instelling te worden toegelaten;
- 5 lid b. ouder(s)/verzorger(s) heeft overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen en onderwijsinstellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden¹;

¹ Volgens de wet mag de jongere in het jaar voorafgaande aan de kennisgeving niet geplaatst zijn geweest op een school waartegen bedenkingen worden geuit.

5 lid c. jongere volgt onderwijs buiten Nederland.

Vrijstelling op grond van artikel 15

Een andere vrijstellingsgrond is te vinden in artikel 15 van de Leerplichtwet. In andere gevallen dan genoemd in artikel 5 kunnen burgemeester en wethouders op grond van bijzondere omstandigheden vrijstelling verlenen, als wordt aangetoond, dat de jongere, die kwalificatieplichtig is, op andere wijze voldoende onderwijs geniet.

Vrijstelling op grond van artikel 11 onder g

Deze vrijstelling geeft de jongere vrijstelling van geregeld schoolbezoek. Door gewichtige omstandigheden kan een jongere tijdelijk niet in staat zijn de school te bezoeken.

Soort vrijstelling	Kennisgeving	Vrijstelling
Art 5 lid a lichamelijke en/of psychische gronden	35	23
Art 5 lid b bedenkingen tegen de richting v/h onderwijs	30	21
Art 5 lid c onderwijs in het buitenland	42	38
Artikel 15	9	8
Artikel 11 onder g	16	7

Tabel 2. Aantal beroepen en toegekende vrijstellingen in schooljaar 2023-2024

In de tabel 'kennisgeving' staat het aantal keren dat een beroep is gedaan op deze vrijstellingsgrond. In de kolom 'vrijstelling' het aantal keren dat de vrijstelling ook daadwerkelijk is toegekend.

Meldingen en resultaten van interventies

In deze paragraaf verantwoorden wij ons over onze inzet op het gebied van verzuim. Ook hiervoor geldt dat vergelijken met voorgaande jaren niet zinvol is, gezien de verschillende omstandigheden. Schooljaar 2022-2023 was voor het eerst sinds de coronapandemie weer een volledig normaal schooljaar. Scholen hebben toen te maken gehad met de nasleep van corona.

Absoluut verzuim

In het afgelopen schooljaar heeft team Leerrecht en Doorstroompunt 457 meldingen absoluut verzuim verwerkt. Deze jongeren tussen de 5 en 18 jaar, zonder startkwalificatie, staan niet op een school ingeschreven. In 62% van de meldingen werd de jongere ingeschreven bij een school. In een aantal van de gevallen is geconstateerd dat de jongere al op school zit, maar dat de inschrijving niet correct of niet op tijd door de school is doorgegeven aan DUO. In een kleiner aantal werd actief bemiddeld door de leerplichtambtenaar tussen ouder(s)/verzorger(s)/jongere en scholen en/of de samenwerkingsverbanden. Dit om de jongere op een passende school te krijgen, al dan niet met ondersteuning en/of hulpverlening.

In 1% van de meldingen werd er een vervolgactie ingezet. Deze vervolgactie kan zijn dat:

- ouder(s)/verzorger(s) een beroep doen op vrijstelling van inschrijving (24 jongeren);
- de melding zo laat in het schooljaar wordt gedaan dat deze in het lopende schooljaar niet meer afgehandeld kan worden. De consequentie is dan dat de melding wordt meegenomen naar het volgende schooljaar en niet in het lopende schooljaar wordt afgehandeld (23 jongeren);
- proces verbaal (2) wordt opgemaakt;

Bij 111 meldingen (18%) is geconstateerd dat de jongere niet (meer) leerplichtig is of is verhuisd.

Relatief verzuim

In het afgelopen schooljaar heeft team Leerrecht en Doorstroompunt 1.387 meldingen relatief verzuim verwerkt. Dit betreft een toename van 221 meldingen over dezelfde periode ten opzichte van het schooljaar 2022-2023.

Bij relatief verzuim staat de leerplichtige jongere op een school ingeschreven, maar verzuimt zonder geldige reden les- of praktijktijd. Redenen voor melding zijn:

1. Frequent te laat komen.
2. Licht verzuim: te laat komen gecombineerd met af en toe spijbelen.
3. Signaal verzuim: frequent verzuim (te laat komen, ziekmelden, spijbelen), dat niet aan de meldcriteria voldoet, maar waarbij er vermoedens zijn van achterliggende problematiek.
4. Ziekteverzuim: frequent ziekmelden (4x of meer in een periode van 12 weken) of langdurig verzuim (2 weken aaneengesloten) moet door school worden besproken met ouder(s)/verzorger(s) en jongere. Als het ziekteverzuim vragen oproept en de school zelf niet goed weet wat te doen, dan kan de jongere worden

doorverwezen naar de jeugdarts. Bij gerede twijfels over het ziekteverzuim, als jongere en/of ouder(s)/verzorger(s) zich niet houden aan de afspraken met de jeugdarts of als ouder(s)/verzorger(s) en/of jongere geen gehoor geven aan de oproep van de jeugdarts, dan is dat reden voor melding bij leerplicht.

5. Overig: bijv. conflict tussen ouder(s)/verzorger(s) en school, waarbij ouder(s)/verzorger(s) hun kind thuishouden.

Resultaat van de inzet van de leerplichtambtenaar:

- In 52% van de gevallen werd het verzuim opgelost en gaat de jongere weer naar school zonder sanctie van de leerplichtambtenaar.
- In 4% van de gevallen bleek uit het onderzoek van de leerplichtambtenaar dat het verzuim geoorloofd was.
- In 6% van de gevallen was er een vervolgactie van leerplicht noodzakelijk. Denk hierbij aan de ouder(s)/verzorger(s) wijzen op de mogelijkheden van een vrijstellingsaanvraag. In het overgrote deel van deze casussen is de problematiek zo complex of wordt de melding aan het eind van schooljaar gedaan, waardoor deze niet in 1 schooljaar op te lossen is.
- In 12% van de gevallen werd overgegaan tot het geven van een waarschuwing, een verwijzing naar HALT of het opmaken van een proces verbaal.
 - Schriftelijke waarschuwing: 37 keer
 - Verwijzing HALT: 21 keer
 - Proces verbaal: 34 keer
- In 6% van de gevallen is na onderzoek geconstateerd dat er een foutieve melding is gedaan, omdat er geen sprake was van ongeoorloofd verzuim.
- In 7% van de gevallen is de jongere 18 jaar geworden en daarmee niet meer leerplichtig.
- In 7% heeft er een overdracht plaatsgevonden naar de doorstroomcoach, omdat de jongere op korte termijn niet meer leerplichtig was.

Langdurig relatief verzuim (thuiszitten)

Een thuiszitter is een leer-of kwalificatieplichtige jongere (5-18 jaar), die ingeschreven staat op een school of onderwijsinstelling en die langer dan vier weken ongeoorloofd verzuimt. Bij deze groep is meer aan de hand dan een korte periode regelmatig spijbelen. De school geeft bij een (vervolg) verzuimmelding via het verzuimloket van DUO aan of er sprake is van langdurig relatief verzuim (thuiszitten).

Als er sprake is van thuiszitten dan wordt in gezamenlijkheid met ouder(s)/verzorger(s) en jongere en andere samenwerkingspartners gekeken naar wat er nodig is om een zo spoedig mogelijke terugkeer naar het onderwijs te realiseren. Soms is het nodig dat de jongere naar een andere school of (tijdelijk) andere vorm van onderwijs overstapt om de schoolloopbaan weer te kunnen vervolgen. Soms is (tijdelijk) extra ondersteuning en/of hulpverlening nodig. In het schooljaar 2023-2024 zijn er 17 thuiszitters geweest.

Soort opleiding	2022-2023	2023-2024
(speciaal) basisonderwijs	4	5
vo	9	11
vso	12	1
mbo	9	0
geen onderwijssoort bekend	0	0
Totaal	34	17

Tabel 3. Langdurig relatief verzuim (thuiszitten)

Bijlage 1 - Kaders

Er zijn 4 kaders die het werk van de leerplichtambtenaar in de gemeente Nijmegen mede bepalen:

1. De Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)
2. Taken leerplicht
3. De verzuimprotocollen
4. Regionale ambtsinstructie medewerker leerplicht/ Doorstroompunt Rijk van Nijmegen

1.1 De Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)

In maart 2017 is de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS) gepresenteerd als landelijke visie op de aanpak van schoolverzuim. De MAS is opgesteld door het Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, HALT en Ingrado. In deze visie staat niet de strafrechtelijke kant centraal, maar wordt primair ingezet op de preventie en vrijwillige (jeugd)hulp. De leerplichtambtenaar vervult de schakelrol voor gecoördineerde en optimale inzet van alle betrokken ketenpartners. Deze kanteling is ingezet vanuit de overtuiging dat het volgen van onderwijs essentieel is voor de ontwikkeling van een jongere en voor het verwerven van een goede plek in de maatschappij.

In de MAS zijn de volgende uitgangspunten leidend:

- Het doel van de aanpak is terug-/toeleiding naar een passend onderwijsprogramma.
- Vroegtijdige inzet van (jeugd)hulp bij verzuim staat voorop.
- Ketensamenwerking draagt bij aan een effectieve aanpak van schoolverzuim.
- De aanpak is licht waar het kan en zwaar(der) waar het nodig is, maatwerk dus.

De leerplichtambtenaar:

- Vervult de schakelrol voor gecoördineerde en optimale inzet van alle betrokken ketenpartners.
- Neemt het initiatief voor een adequaat vervolg op de verzuimmeldingen. Dit gebeurt in overleg met de ketenpartners en vanuit ieders eigen verantwoordelijkheid.
- Start een verzuimonderzoek bij het constateren van gemeld verzuim en monitort het vervolg. Afspraken over de regie worden lokaal gemaakt.

Afhankelijk van de achterliggende redenen en het type verzuim kunnen verschillende routes worden gevolgd. De stappen in elke route worden niet noodzakelijk allemaal doorlopen of volgtijdig doorlopen. De 4 routes zijn:

1. Inzet (vrijwillige) jeugdhulp
2. Jeugdhulp in verplicht kader
3. HALT aanpak schoolverzuim (N.B. inzet Halt aanpak is alleen voor jongeren van 12 jaar en ouder)
4. Aanpak via het strafrecht

We zoeken steeds minder de oplossing in het strafrecht. Het aantal processen verbaal dat we opmaken neemt gestaag af. We zoeken steeds meer naar mogelijkheden om op een andere manier te zorgen voor de aanpak van onderliggende problematiek, waarvan verzuim vaak slechts een signaal is.

1.2 Taken Leerplicht

De taken van team Leerrecht en Doorstroompunt - onderdeel Leerplicht (5-18 jarigen) hebben als insteek is dat geen jongere tussen wal en schip valt en niemand zit thuis. Jongeren hebben participatiekansen en optimale ontwikkelingsmogelijkheden. Dit doet team Leerrecht en Doorstroompunt door op een preventieve manier de leerplichtwet uit te voeren gericht op het minimaliseren van schooluitval en op een zo volledig mogelijke ontplooiing van zijn persoonlijkheid, kwaliteiten, en geestelijke en lichamelijke vermogen. Bij preventieve uitvoering gaat het om acties die erop zijn gericht om te komen tot naleving van de regels. Hierbij wordt feitelijk handhavend optreden juist zoveel mogelijk voorkomen. Om dit te bereiken is een intensieve en constructieve samenwerking met ouder(s)/verzorger(s) en jongere, het onderwijs, de jeugdhulpverlening en de uitvoering Doorstroompunt van belang. Waar nodig spreekt team Leerrecht en Doorstroompunt ketenpartners aan op hun verantwoordelijkheden, zodat iedere jongere zich kan ontwikkelen. De ondersteuning van team Leerrecht en Doorstroompunt is op maat, omdat elke jongere en elke situatie uniek is. De regionale Doorstroompunt-taak wordt regionaal uitgevoerd door het team Leerrecht en Doorstroompunt en richt zich op jongeren van 18 tot 23 jaar.

1.3 Verzuimprotocollen

Een adequaat verzuimbeleid op scholen is een belangrijk preventief middel om verzuim en eventueel voortijdig schoolverlaten op latere leeftijd te voorkomen en mogelijke andere problematieken te signaleren. Sinds 2012 zijn de afspraken en verwachtingen over de samenwerking in (regionale) protocollen vastgelegd tussen de betrokken gemeente(n) en de in het convenant genoemde besturen. Het verzuimprotocol voortgezet onderwijs wordt schooljaar 2024-2025 geactualiseerd. Het verzuimprotocol primair onderwijs moet ook geactualiseerd worden, maar wanneer dit gaat gebeuren is nu nog onbekend.

Er zijn verschillende verzuimprotocollen:

- Het Nijmeegse Verzuimprotocol Primair Onderwijs d.d. 12 feb 2018
- Het Regionaal Verzuimprotocol Voortgezet (Speciaal) Onderwijs d.d. 12 feb 2018
- Het Regionaal Verzuimprotocol ROC Nijmegen d.d. 20 feb 2020
- Het Regionaal Verzuimprotocol Yuverta mbo Nijmegen d.d. 20 feb 2020

In de protocollen zijn afspraken vastgelegd die voortvloeien uit de geldende wet- en regelgeving en de afspraken om schoolverzuim te voorkomen. Het protocol bevat afspraken over de in- en uitschrijvingen van een jongere, wat er precies onder verzuim wordt verstaan, hoe verzuim gemeld wordt, wie welke verantwoordelijkheid draagt en de rol van de leerplichtambtenaar hierin. Het is een ondersteunende en praktische handreiking om het verzuimbeleid uit te voeren. Het schept duidelijkheid naar scholen, ouder(s)/verzorger(s) en leerplichtambtenaren over regels, afspraken en taken.

1.4 Regionale ambtsinstructie

De regionale ambtsinstructie beschrijft:

- De wijze waarop de leerplichtambtenaren uitvoering aan hun taken geven
- De wijze hoe de verzuimmeldingen worden behandeld
- De wijze waarop contacten en samenwerking met de leerplichtambtenaren uit de regio plaatsvindt
- Aanwijzing van diensten en instellingen waarmee wordt samengewerkt
- Een meldcode hoe wordt omgegaan met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Bijlage 2 - Werkwijze team Leerrecht en Doorstroompunt

Werkwijze

Het doel van de Leerplichtwet is dat jongeren de kennis en vaardigheden krijgen die zij nodig hebben om een zelfstandige plek in de samenleving te verwerven. Jongeren van 5 t/m 16 jaar zijn leerplichtig. Wanneer ze bij de start van het nieuwe schooljaar 16 jaar zijn en geen startkwalificatie hebben, vallen ze tot hun 18e verjaardag onder de kwalificatieplicht. Een startkwalificatie is een diploma mbo niveau 2 of hoger of een diploma op havo of vwo-niveau. De taken met betrekking tot de kwalificatieplicht worden regionaal uitgevoerd door team Leerrecht en Doorstroompunt. Daarnaast voert de gemeente Nijmegen voor de gemeente Berg en Dal de leerplichttaken uit. In dit jaarverslag zijn alleen de cijfers opgenomen van jongeren die woonachtig zijn in Nijmegen.

Preventieve aanpak verzuim

Er wordt steeds meer over leerrecht in plaats van over leerplicht gesproken en over het investeren in ontwikkelingskansen van jongeren in plaats van het behalen van een startkwalificatie voor iedere jongere als ultiem te bereiken doel te zien. Ook in de landelijke discussies en ontwikkelingen wordt steeds vaker de nadruk gelegd op het leerrecht van jongeren. Leerplicht is niet de verantwoordelijke partij als het gaat om het vinden van een juiste onderwijsplek, maar in de praktijk blijkt dat de leerplichtambtenaar steeds vaker de rol van bemiddelaar heeft. De preventieve aanpak kan bestaan uit advies geven, meedenken over andere oplossingen dan regulier onderwijs, of een bemiddelende rol spelen tussen ouder(s)/verzorger(s) en school om uitval te voorkomen.

Onderzoek naar oorzaak problematiek en meldcode

Team Leerrecht en Doorstroompunt werkt met de landelijke verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Aan de hand van vijf stappen bepaalt de leerplichtambtenaar of hij/zij een melding moet doen bij Veilig Thuis en of er voldoende hulp kan worden ingezet. Met ingang van januari 2019 is de meldcode aangescherpt. De aanscherping betekent een aanpassing van de vijfde, ook laatste stap uit de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij (vermoedens van) acuut of structureel onveilige situaties van kindermishandeling of huiselijk geweld is het een vereiste om, ook als de professional zelf hulpverleent, melding te doen.

Informatiefunctie

Er zijn, naast de leerplichtambtenaren, meerdere medewerkers (leerplichtambtenaren binnendienst, doorstroomcoaches) die dagelijks vragen van allerlei mensen beantwoorden. Dit gebeurt zowel telefonisch als via de mail. Het gaat om vragen van ouder(s)/verzorger(s), scholen en andere organisaties over algemene en informatieve zaken die voornamelijk leerplicht gerelateerd zijn. Maar ook om specifieke situaties of jongeren, zoals inhoudelijke vragen van ouder(s)/verzorger(s), contact met hulpverlening, contact met jongeren, vragen over studie en bemiddeling, enzovoort. Vragen kunnen ten alle tijden doorgezet worden naar een van de leerplichtambtenaren.

Samenwerking

Schakelrol van de leerplichtambtenaar

Om het 'volgen van passend onderwijs' voor zo veel mogelijk jongeren te realiseren is een gecoördineerde en optimale inzet van het onderwijs en alle betrokken ketenpartners in het sociaal domein en/of de jeugdstrafrechtketen vereist. De leerplichtambtenaar vervult in deze aanpak van schoolverzuim een schakelrol en neemt het initiatief voor een adequaat vervolg op verzuimmeldingen. Dit gebeurt in overleg met de ketenpartners. De MAS maakt dat deze schakelrol in de afgelopen schooljaren verder heeft vorm gekregen. Dit vraagt echter nog steeds aandacht in de communicatie over de rol van de leerplichtambtenaar en de verwachtingen die partners hebben over de handhavende rol van de leerplichtambtenaar.

Samenwerking met scholen

In de verzuimprotocollen is vastgelegd hoe scholen en gemeenten met elkaar samenwerken rondom verzuim. Naast het werken volgens gemaakte afspraken, is er ook oog voor eventuele tekortkomingen en ontwikkelpunten om op deze manier te voldoen aan de Leerplichtwet. Goed contact met scholen is een voorwaarde voor leerplicht om het werk goed te kunnen doen. Continuering en waar nodig verbetering van het contact is en blijft een belangrijk aandachtspunt.

Werken op locatie

Aan elke school (locatie) in de gemeente Nijmegen is een leerplichtambtenaar als vaste contactpersoon gekoppeld. De leerplichtambtenaar werkt regelmatig op de vo-schoollocaties, op de Nijmeegse locaties van het ROC en op Yuverta mbo Nijmegen waar aan hij of zij verbonden is. Op basisscholen wordt niet standaard op locatie gewerkt. In het basisonderwijs is het aantal meldingen per school veel lager dan op scholen voor voortgezet onderwijs en op het mbo. Door aanwezig te zijn binnen de school, krijgt de leerplichtambtenaar een gezicht. Er zijn korte lijnen met kwaliteitscoördinatoren, zorgcoördinatoren of andere netwerkpartners. Ook kunnen jongeren en ouder(s)/verzorger(s) op school gesproken worden. Daarnaast heeft de aanwezigheid van de leerplichtambtenaar op school een preventieve werking naar de andere jongeren en hun ouder(s)/verzorger(s). Deze aanpak voorkomt dat leerplicht ervaren wordt als een op afstand staande partij, die weinig feeling heeft met de dagelijkse praktijk op school. Het werken op scholen is onderdeel van het preventieve werken.

Passend onderwijs en samenwerking

Vanuit de wet passend onderwijs zijn scholen en schoolbesturen verantwoordelijk om alle jongeren een passende onderwijsplek te bieden. Daarvoor werken reguliere scholen en speciaal onderwijs samen in regionale samenwerkingsverbanden. De term passend onderwijs impliceert dat het gaat om “zo passend mogelijk onderwijs”. Die verwachtingen kunnen vaak niet worden waargemaakt en waren ook nooit de intentie, mede omdat onderwijs een collectieve aangelegenheid is. Passend onderwijs lijkt door velen een grotere belofte in zich te dragen, namelijk: onderwijs op maat. We zien echter dat de ondersteuningsbehoefte van jongeren complexer aan het worden is. Om schoolverzuim tegen te gaan, is samenwerking met andere partijen noodzakelijk. Wanneer leerplicht door scholen sneller betrokken wordt bij jongeren die dreigen uit te vallen, dan kan een preventieve aanpak worden ingezet. Er kan gekeken worden naar de benodigde ondersteuning, een juiste plek en passende oplossing voor de jongere gerealiseerd worden om de schoolgang te kunnen behouden of hervatten. School heeft hierbij uiteraard een hele belangrijke rol: zij doen (vanuit wettelijke verplichting) de meldingen van verzuim en proberen de schoolgang van de jongere te behouden.

Samenwerking met ouder(s)/verzorger(s)

Ouder(s)/verzorger(s) hebben een complexe, maar essentiële rol. Dit vraagt van betrokken professionals rondom een gezin dat zij zich blijvend bewust zijn van de context binnen een gezin (denk aan bijvoorbeeld geloofsovertuiging, licht verstandelijke beperking, hoogbegaafdheid, culturele achtergrond, enzovoort).

Samenwerking met de jeugdarts

Om frequent en langdurig ziekteverzuim van jongeren scherper te kunnen signaleren en aanpakken, werken de leerplichtambtenaren nauw samen met de jeugdartsen van de GGD. De rol van de jeugdarts is beschreven in de verzuimprotocollen. De jeugdarts is een cruciale partner als het gaat om de aanpak van ziekteverzuim. De jeugdarts kan de school advies geven over een passend onderwijsprogramma voor de jongere, zodat school passende afspraken kan maken over de schoolgang en eventuele aanpassingen. Het doel is dat er goede afspraken worden gemaakt, zodat de jongere de school (weer) bezoekt.

Pilot aanpak ziekteverzuim in het voortgezet onderwijs

In schooljaar 2018-2019 heeft er een uitgebreide procesdoorlichting plaatsgevonden van ziekgemelde jongeren. Aanleiding voor de procesdoorlichting was de veronderstelling dat ziekteverzuim het nieuwe ‘spijbelen’ is. Ook leefde het idee dat er regelmatig veel achterliggende problematiek speelt en dat de capaciteit van de jeugdartsen onvoldoende leek voor de toestroom van ziekgemelde jongeren. De belangrijkste conclusie was dat gezien en gehoord, maar ook gemist worden belangrijk is voor jongeren.

In het schooljaar 2020-2021 is de pilot ziekteverzuim op vier vo scholen gestart. In de jaren daarop zijn er steeds meer nieuwe scholen aangesloten, zowel vo als vso scholen. Medio 2025 loopt de pilotfase van de aanpak ziekteverzuim af.

Samenwerking met de Raad voor de Kinderbescherming

Het is de taak van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) om bij een strafrechtelijk proces tegen een jongere een onderzoek uit te voeren naar de levensomstandigheden van deze jongere en de officier van justitie te adviseren over de strafrechtelijke vervolging. Zo ook bij jongeren die vanaf twaalf jaar strafrechtelijk worden vervolgd voor het overtreden van de Leerplichtwet. De leerplichtambtenaar, vaak ook buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) van de gemeente, is bevoegd een proces-verbaal op te maken. De civiele aanpak van schoolverzuim heeft echter de voorkeur. Schoolverzuim is namelijk veelal een symptoom van achterliggende problematiek. Wanneer afspraken met jeugdhulp niet nagekomen worden, kan de leerplichtambtenaar alsnog besluiten een proces-verbaal schoolverzuim

op te maken. Voordat de leerplichtambtenaar dit inzet, moet er volgens de MAS advies worden ingewonnen bij een medewerker van de RvdK.

Samenwerking met andere partners

Samenwerking met andere partners is vrijwel altijd van belang voor de aanpak van schoolverzuim. Als jongeren verzuimen dan is er vrijwel altijd meer aan de hand dan een spijbelende jongere die even geen zin heeft om alle lessen op school te volgen. Om jongeren goed te kunnen begeleiden en ondersteunen bij de oorzaken van hun verzuim en hetgeen ze in hun leven tegenaan lopen, is goed contact met scholen, samenwerkingsverbanden en hulpverlening essentieel. Hier blijven we op inzetten.

In Nijmegen zijn de buurtteams Jeugd en Gezin een belangrijke partij. Zij zijn verantwoordelijk voor passende ondersteuning en hulpverlening, zowel op school als in de thuissituatie. Naast buurtteams Jeugd en Gezin, zijn er ook andere (zorg)organisaties die hulp en ondersteuning kunnen bieden. Denk hierbij aan de jeugdcoaches, GGZ (geestelijke gezondheidszorg) instellingen, voogdijinstellingen en Veilig Thuis. Binnen de gemeente werkt de leerplichtambtenaar samen met de procesregisseurs en er is geregeld contact met het Zorg- en Veiligheidshuis, waar ook de Jeugd Beschermingstafel (JBT) plaatsvindt. Signalen van jongeren die dreigen af te glijden worden besproken en de jongeren zijn in beeld. Daarnaast kan de leerplichtambtenaar eveneens casuïstiek inbrengen bij het Regionaal Expertteam (RET). De bedoeling van dit expertteam is dat zij verwijzers/inbrengers adviseren bij het organiseren van passende hulp, op korte termijn, voor elke jongere, ongeacht de complexiteit van de zorgvraag en wachtlijsten bij aanbieders.

Samenwerking en regie

In steeds meer casussen hebben we te maken met meer verschillende samenwerkingspartners. Dit betekent dat afstemming en samenwerking essentieel is. Het soepel laten verlopen van interprofessioneel samenwerken kent nog wel wat uitdagingen. Al hebben alle samenwerkingspartners wel de intentie om de samenwerking te verbeteren. Het is nog niet vanzelfsprekend dat professionals uit het onderwijs, de jeugdhulpverlening en het welzijnswerk samen optrekken. Het is wenselijk dat jeugdhulp de informatie over of de relatie die school al met de jongeren en/of ouder(s)/verzorger(s) benut. De school kent de jongere immers vaak al en kan een rol spelen in het aangeven wat er nodig is. Aan de andere kant is het goed als school interventies van jeugdhulp partners ondersteunt door af te stemmen over een wenselijke aanpak voor de jongere. De scholen ontvangen hierover niet altijd de benodigde informatie vanuit hulpverlening. Regels over privacy, drukte en onduidelijke werkafspraken spelen hierin een rol. Scholen geven aan behoefte te hebben aan vaste partners en vaste gezichten. Professionals uit het onderwijs en de hulpverlening hebben vaak weinig beeld van elkaars werk en (on)mogelijkheden.

De rol van casusregisseur

Als meerdere partijen betrokken zijn is casusregie volgens ons essentieel. Team Leerrecht en Doorstroompunt verstaat het volgende onder 'regie': het monitoren van het proces rondom een casus, het signaleren als taken niet worden opgepakt of afspraken niet worden nagekomen. En als het proces stagneert, dan gaat het om het oppakken van een oplossende en dirigerende rol.

Casusregie wordt ervaren als een zeer complexe taak, waar collega's van samenwerkingspartners zich vaak ook niet voor toegerust en/of gelegitimeerd voelen. Daarnaast blijft het elkaar aanspreken op ieders verantwoordelijkheden lastig. Zowel binnen zorg als onderwijs is dit niet gebruikelijk in de cultuur. In complexe casussen zijn vaak veel verschillende organisaties betrokken met vaak wisselende professionals. Dat maakt dat het lastig is een samenwerkingsrelatie op te bouwen.

De leerplichtambtenaar is in principe geen casusregisseur. Team Leerrecht en Doorstroompunt is echter van mening dat dit bij uitzondering, tijdelijk, wel een rol is die de leerplichtambtenaar op zich kan nemen. De leerplichtambtenaar neemt de rol op zich als niemand anders deze rol op zich neemt en het in het belang is van de jongere. Als de leerplichtambtenaar de casusregie op zich neemt, dan doen we dit met als doel alle partijen samen te brengen en de casusregie bij een andere partij te beleggen.